Tolunay A, Korkmaz M , 2001. Uşak Yöresi Orman Kaynaklarının Yöresel Kalkınmaya Katkıları . 21. Yüzyılın Eşğinde Uşak Sempozyumu, 25-27 Ekim 2001, s. 1035-1044., Uşak

UŞAK YÖRESİ ORMAN KAYNAKLARININ YÖRESEL KALKINMAYA KATKILARI

Yrd. Doç. Dr. Ahmet TOLUNAY([1])
Arş. Gör. Mehmet KORKMAZ([1])

ÖZET

Bu bildiri; Uşak İlinin sahip olduğu orman kaynaklarının durumunu ortaya koyarak, orman kaynaklarının verimli bir şekilde işletilmesini ve ormancılık uygulamalarının yöresel kalkınmayı sağlayacak şekilde formüle edilmesi üzerinde irdelemelerde bulunmaktadır.

1.GİRİŞ

Son yıllarda orman kaynaklarının, yöresel bazda kırsal yoksulluk ve fakirliğin azaltılmasında önemli bir fonksiyonu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, orman kaynakları sadece biyolojik varlıklar ya da biyolojik ilişkileri olan ekosistemler olarak düşünülmemekte, bu varlığın içerisine sosyal varlık olarak insan unsuru da dahil edilmektedir. Sosyal varlık olarak kırsal yöre insanlarının orman ekosistemleri ile ilişkileri ve orman kaynaklarından beklentileri araştırılmakta, ortaya çıkarılan sonuç çerçevesinde ormancılık uygulamaları, yöresel kalkınmayı sağlayacak şekilde yapılmaktadır. Bu bildiride kırsal kalkınma ve sosyal ormancılık anlayışı içerisinde *"Uşak Yöresi Orman Kaynaklarının Yöresel Kalkınmaya Katkıları"* irdelenmiştir.

2. ORMAN VE ORMANCILIK

Orman; uygun yetişme ortamı koşullarının var olduğu alanlar üzerinde, ormanı meydana getiren ağaç ve ağaççıklar ile bunlara katılan diğer bitkisel ve hayvansal kaynaklı öğelerin belirli mekan üzerinde ve doğal bir uyum içerisinde yaşama birliğinin kurulduğu bir varlıktır (Özdönmez ve Arkadaşları, 1996). Bu varlığın birbirinden ayrılmaz *temel iki unsuru* vardır. Birincisi; orman varlığının yeryüzü üzerinde alan itibariyle oturduğu *"arazi parçası"* yani *"toprak"*tır. Toprak, orman varlığını iki yönü ile desteklemektedir. Bunlardan ilki; toprak orman varlığını kuruluş yeri sağlamakta *(üzerindeki tüm bitkisel varlığın özellikle ağaç toplumlarının biyolojik yapıları gereği köklerinin bulunduğu ve tespit edildiği mekan)*, diğeri ise; içerdiği besin maddeleri ile orman varlığının büyümesine ve gelişimine katkıda bulunmaktadır. İkinci unsur; ağaç, ağaççık, çalı, otsu bitkiler, toprak altında ve üstünde yaşayan mikroorganizmalar ile diğer bitkisel ve hayvansal varlıklar olarak, sürekli değişen ve gelişen dinamik varlıklar olmaktadır (Aytuğ, 1982). Orman ekosisteminden söz edebilmek için her iki unsurun bir arada olması gerektiği, bu nedenle her iki varlığın bir bütünün ayrılmaz parçaları olduğu unutulmamalıdır. Yani kuruluş yeri ya da mekanı olan toprak üzerinde, bitki varlığı ve daha önemlisi ağaç topluluğu olmadan, orman ekosisteminden söz edilememektedir. Sadece arazi ve toprak varlığı ile birlikte uygun yetişme ortamı koşulları

([1]) SDÜ, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Orman Ekonomisi Anabilim Dalı , Doğu Kampüsü Çünür/ISPARTA

oluşmuş olsa bile, bitki ve ağaç örtüsünün bulunmadığı yerlerde de, orman varlığından söz edilememektedir. Bu yerler birer potansiyel ağaçlandırma objesidir ve orman kurma çalışmalarıyla orman niteliği kazandırmak olanaklıdır. Doğal olarak toprak olmadan da bitki ve ağaç varlığından söz edilemeyeceği ortadadır.

Ormancılık; ormanların varlıklarını korumak, gerekince artırmak, bunlardan topluma sürekli bir biçimde ve bol ölçüde hasılat ve kollektif hizmetler sağlamak amaçlarıyla yapılan planlı, rasyonel ve teknik çalışmaların tümüdür.

3.ORMAN KAYNAKLARININ FONKSİYONEL YARARLARI

Ormancılık üretimi yukarıda belirtilen iki unsurun bir arada bulunmasıyla gerçekleşebilmekte ve orman kaynaklarından bu suretle mal ve hizmet üretilebilmektedir. Ormancılık üretimi; ağaçlar ve diğer bitkisel varlıkların *"biyolojik olarak büyüme ve gelişmeleri"* ya da ormancılık terminolojisindeki karşılığı ile *ağaç servetinin yıllık artımı* şeklinde oluşmaktadır. Asli olarak ağaç serveti artımı ya da daha somut bir deyişle *"odun hammaddesi üretimi"* olarak belirtilebilecek bu üretim, insanların çeşitli gereksinimlerini karşılayabilmektedir. Ormancılık üretimi ile elde edilen odun ürününün 6000'in üzerinde kullanım alanı olması, bu üretim alanının insanlar için gerekli olduğunu ve orman kaynaklarının bu üretimi yapacak şekilde planlanması ve işletilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Zaten insanoğlunun orman kaynaklarına yönelik ilk ilgisi *"odun hammaddesi üretimi"* yönünde olmuştur. Bir etkinlik ya da aktivite olarak *"ormancılık",* ilk mesleki uygulamalarında orman kaynaklarını odun hammaddesi üretimini gerçekleştirecek şekilde ele almış ve uygulamıştır.

Orman kaynaklarının biyolojik üretimi sadece odun hammaddesi üretimi ile sınırlı kalmamaktadır. Orman kaynaklarında odun hammaddesinin yanında, yine ekonomik değeri olan çeşitli orman yan ürünlerinin *(kabuk, reçine, palamut, çam fıstığı, mazı, sığla yağı, yaprak, kök, otsu bitkiler vb. gibi)* üretimi de yapabilmektedir. Bunlar asli ağaç türlerinin yanında, orman ekosistemi içinde yetişen ve insanların çeşitli gereksinimlerini karşılayan ürünlerdir. Orman ekosistemlerinin üretim potansiyeli içerisinde bulunan bu ürünler, *fiziksel değerler ile ölçülebilmekte (m^3, ster, ton, kg, litre, vb. gibi) pazar fiyatları* oluşabilmektedir.

Orman kaynaklarının asli ve tali orman ürünleri üretimi yanında, yine ormancılık üretimi olan, fakat ekonomik anlamda mal üretiminden ziyade *"hizmet üretimi"* olarak tanımlanan üretim şekli de bulunmaktadır. Bu üretim aslında orman ekosistemlerinin yerine getirebildiği fonksiyonel görevlerdir.

Orman kaynaklarının fonksiyonel yararları, bu kaynağın biyolojik özellikleri ve ilişkileri, onu oluşturan unsurların toprak ve su varlıkları ile kurmuş olduğu dengeler çerçevesinde çeşitlenebilmektedir. Örneğin orman kaynakları; *su üretimi ve su varlığını koruması, toprağı ve toprak verimliğini koruması, iklim ve sağlık üzerinde olumlu etki yaratması,* vb. gibi hizmet üretimi olarak adlandırılabilecek fonksiyonel yararlar sunabilmektedir. Öte yandan orman ekosistemlerinin sağladığı fonksiyonel yararlar, toplumsal değişim ile birlikte çeşitlenebilmekte ve orman kaynaklarına yönelik farklı toplumsal talepler oluşabilmektedir. Örneğin büyük kentlerdeki aşırı nüfus yoğunluğu, endüstrileşme, yaşam standartlarındaki artışlar nedeniyle artan boş zaman, kentlerde ve kapalı

yerlerde yaşayan ve çalışan insanları eğlenme, dinlenme ve boş zamanlarını değerlendirme eylemleri için orman kaynaklarına yöneltmektedir. Böylece orman kaynaklarının bir kısmı *ulusal park, orman içi dinlenme yeri, mesire yeri, vb. gibi* rekreasyonel etkinliklerin gerçekleştirildiği mekanlar olarak planlanmakta ve düzenlenmektedir. Orman ekosistemlerinin bu toplumsal yararı yine *"hizmet üretimi"* olarak değerlendirilmelidir.

Tüm bunlar bir doğal varlık olarak orman kaynaklarının, bir ülkeye ya da bir topluma sunabileceği fonksiyonel yararlardır. Potansiyel olarak var olan bu fonksiyonel yararlardan, hangilerine öncelik verileceği ve böylece ormancılık üretiminin gerçekleştirilmesine yönelik planlamaların (üretim planlaması) nasıl yapılacağı toplumun orman kaynaklarına yönelik taleplerinin belirlenmesi yolu ile olabilecektir (Akesen, 1978). Böylece bir orman kaynağının kullanım şekline ilişkin *"orman işletme amaçları"* belirlenmiş olacağından orman kaynakları bu amaçlara ulaşacak şekilde işletilecektir. Orman kaynaklarını toplum adına işletmek görevi verilen kuruluş olan *Orman Genel Müdürlüğü* (OGM), ormancılık uygulamalarını bu yönde yapmak durumunda olacaktır.

Orman kaynaklarının topluma sunabildiği mal ve hizmetler, orman ekosistemlerinin kendi üretim yetenekleri çerçevesinde üretebildiği *mal ve hizmetler* şekildedir. Öte yandan orman ekosisteminin bulunduğu alan ya da arazi varlığı içerisinde, yine toplum yararına kullanılma potansiyeli olan başka kaynakların da var olduğu durumlarla karşılaşılabilir. Örneğin; orman ekosistemine kuruluş yeri sağlayan arazi parçası altında, yer altı servetleri olarak çeşitli maden yatakları bulunabilir. Ya da orman ekosisteminin bulunduğu havza içerisinde, sulama veya hidroelektrik enerjisi üretim potansiyeli olan bir dere ya da akarsu olabilir. Ayrıca, bu kaynakların kullanımına yönelik toplumsal talepler de gündeme gelebilir. Böyle durumlarda orman ekosistemi içindeki orman kaynakları ile diğer doğal kaynaklarının kullanım alternatifleri ortaya çıkacağından, ya sadece bir kaynağın kullanımı tercih edilecek *(orman ekosisteminin orman kaynaklarını işletilecek şekilde planlanması veya orman ekosisteminde diğer doğal kaynağın işletilmesinin planlanması)*, ya da orman ekosisteminde her iki toplumsal talebin karşılanabileceği kaynak kullanım kombinasyonlarının olup olmadığı araştırılacaktır.

4.ORMAN KAYNAKLARININ KULLANIMINA YÖNELİK TALEPLER

Orman kaynakları dünya üzerinde var olan ekosistemler arasında, önemli bir yeri olan karasal ekosistemlerdir. Bu ekosistemler, dünyanın farklı bölgelerinde yaptıkları yayılışlarla, insanlar tarafından kullanılmış ve günümüze ulaşmışlardır. İnsanlık tarihi içerisinde, orman ekosistemlerinin fonksiyonel değerleri zaman ve mekan içinde farklılıklar göstermiştir. Öte yandan tarihsel gelişme süreci içinde, insanların orman kaynaklarından beklentileri farklı şekillerde oluşmuştur. Önceleri ilk insanlar tarafından sadece barınma ve beslenme ortamı görülen orman ekosistemleri; dünya nüfusunun artışı, endüstrileşme ve kentleşme sonucunda geniş bir yelpazeye yayılan insan ihtiyaçlarını karşılamak durumunda kalmıştır. Zaman içerisinde orman kaynaklarına yönelik toplumsal talepler, toplumsal değişim ile birlikte çeşitlenmiş ve gelişmiştir. Toplumsal değişimlerin, ülkelerin gelişmişlik ölçütü ile yakın ilgisi bulunmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde (GÜ) orman kaynaklarına yönelik toplumsal taleplerin değişimi hızlı bir şekilde olmuştur. Bugün GÜ'lerde orman kaynaklarına yönelik toplumsal talepler,

orman ekosistemlerinin hizmet üretimine tahsis edilmesinde yoğunlaşmıştır. Az gelişmiş ülkelerde (AGÜ) orman kaynaklarının kullanım şekli, orman ekosistemlerinin ülke kalkınmasında özellikle kırsal yörelerin kalkınmasında aldığı görevler çerçevesinde belirlenmektedir. Fakat günümüzde birçok AGÜ'de yaşanılan ormansızlaşma ve çevre sorunları bu kaynağın önemini ortaya koymuş, kendisinden beklenilen faydaların klasik mal ve hizmet üretimi anlamında değil, onun doğal dengesinin korunması yönünde olacağını göstermiştir.

Ülkemizde orman kaynaklarına yönelik toplumsal taleplerin değişimi ve gelişimi, diğer ülkelerle benzer nitelikler taşımaktadır. Fakat ülke nüfusunun % 41'nin kırsal yörede yaşaması ve % 47' sinin geçimini tarımsal üretimden sağlaması, orman kaynaklarının ülke kalkınma çabalarında ve kırsal kalkınma uğraşlarında kullanılması gereğini ortaya koymaktadır (Tolunay, 1998). Bu nedenle kırsal yörede özellikle orman köylerinde yaşayan nüfusun orman kaynaklarına yönelik talepleri ile kentsel çevrede yaşayan nüfus kitlesinin talepleri arasında farlılıklar bulunmaktadır. Kentsel çevrede orman ekosistemlerinin kullanımına yönelik toplumsal taleplerin, orman kaynaklarında odun hammaddesi ve çeşitli orman yan ürünlerinin üretimi olarak oluşmadığı ve değişime uğrayarak hizmet üretimine yöneldiği görülmektedir. Ülkenin gelişimine paralel olarak kentsel çevrede bulunan toplum kesitinde ormanların hizmet üretimi talebi ağırlık kazanmıştır. Fakat, kırsal çevrede bulunan insanların orman kaynaklarından beklentileri hala *yapacak ve yakacak odun, otlatma alanı ve besin değeri olan orman yan ürünlerinin* sağlanması şeklindedir.

Bunların yanında ülkenin kalkınma öncelikleri çerçevesinde, orman ekosistemlerinin kullanımına yönelik farklı taleplerde oluşmaktadır. Örneğin orman kaynakları; çevreye estetik ve doğal güzellik sağlamaları nedeniyle, turizm sektörü için *"turistik alt yapı"* olarak görülmektedir.

5. UŞAK İLİ ORMAN KAYNAKLARI VE ORMANCILIK UYGULAMALARI

Uşak İli bazındaki orman alanı miktarı 182 640 Ha.'dır. Bu alan Türkiye'nin sahip olduğu orman alanı miktarının % 0.9'unu oluşturmaktadır. Bu genel alan içerisindeki verimli orman alanı miktarı 61 727 Ha.'dır (Konukçu, 1999). Ülkemizin diğer yörelerinde olduğu gibi, Uşak İlinin sahip olduğu 120 913 Ha. orman alanı verimsiz ve bozuk nitelikte olup Tablo (1) 'de verilmiştir.

Tablo (1) Uşak Yöresi Orman Varlığı *(Alan Olarak)*

Koru Ormanı			Baltalık Ormanı			GENEL TOPLAM		
Normal (Ha.)	**Bozuk (Ha.)**	**Toplam (Ha.)**	**Normal (Ha.)**	**Bozuk (Ha.)**	**Toplam (Ha.)**	**Normal (Ha.)**	**Bozuk (Ha.)**	**Toplam (Ha.)**
69 497	42 033	101 530	2 230	78 880	81 110	61 727	120 913	182 640

Kaynak: M. Konukçu, 1999, Ormancılığımız, DPT, Ankara.

Uşak İlinin sahip olduğu orman alanının koru ormanı ve baltalık ormanı olarak incelendiğinde; 101 530 Ha. koru ormanı (% 56) ve 81 110 (% 44) Ha. balalık ormanın var olduğu ortaya çıkmaktadır. Tablo (1) 'de koru ve baltalık ormanlar alansal olarak verilmiştir.

Bu alanlar oransal olarak incelendiğinde, Uşak Yöresi orman kaynaklarının gerçek durumu ürkütücü bir görüntü ile karşımıza çıkmaktadır.

Tablo (2) Uşak Yöresi Orman Varlığı *(Oransal Olarak)*

Koru Ormanı			Baltalık Ormanı			GENEL TOPLAM		
Normal (Ha.)	**Bozuk (Ha.)**	**Toplam (Ha.)**	**Normal (Ha.)**	**Bozuk (Ha.)**	**Toplam (Ha.)**	**Normal (Ha.)**	**Bozuk (Ha.)**	**Toplam (Ha.)**
% 58	% 42	% 100	% 2	% 98	% 100	% 34	% 66	% 100

Kaynak: M. Konukçu, 1999, Ormancılığımız, DPT, Ankara.

Uşak Yöresinin sahip olduğu koru ormanlarının % 58 'i (69 497 Ha.) normal kuruluşta, % 42 'si (42 033 Ha.) bozuk vasıflıdır. Bu rakamlar normal kuruluştaki koru ormanlarının yarıdan fazlasının iyi nitelikte sağlıklı ormanlar olduğunu göstermektedir. Çünkü Türkiye Orman Varlığı düşünüldüğünde koru ormanlarının % 56'sının normal kuruluşta, % 44' ününde bozuk kuruluştadır. Öte yandan Uşak İlinin sahip olduğu baltalık ormanlar, nitelikleri açısından incelendiğinde; % 2 'sinin normal kuruluşta, % 98 'inin ise bozuk ve verimsiz olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum baltalık ormanlarının neredeyse tamamında ormancılık üretiminin yapılamadığını, üretim faktörlerinin atıl kapasitede olduğunu göstermektedir. Yine Tablo (2)' den görüleceği üzere Uşak Yöresinin genel orman alanının % 34 'ü normal kuruluşta, % 66 'sı ise bozuk vasıftadır. Yani Uşak Yöresi orman alanının ancak 1/3 'ü verimli orman olarak işletilmektedir. Geriye kalan alanlar ise, gerek Türkiye ve gerek Uşak İli ekonomisine hiçbir katkı sağlamamaktadır.

İlin orman alanları içinde ağaç türleri olarak; kızılçam, karaçam, sedir, meşe türleri saf ya da karışık meşçereler oluşturmakta ve orman kaynakları Uşak Orman İşletme Müdürlüğü tarafından işletilmektedir. 1943 yılında İzmir Orman Bölge Müdürlüğü 'ne bağlı olarak kurulan daha sonra 1967 yılında Denizli Orman Bölge Müdürlüğü 'ne bağlanan Uşak Orman İşletme Müdürlüğü; Merkez, Banaz, Eşme, Sivaslı, Güre ve Ulubey Orman İşletme Şeflikleri olmak üzere 8 orman işletme şefliği bulunmaktadır (Gömce, 1999).

Uşak Orman İşletme Müdürlüğü; kuzeyde Kütahya, doğuda Afyon Orman İşletme Müdürlükleri, batıda İzmir Orman Bölge Müdürlüğü, güneyde ise Çal orman İşletme Müdürlüğü ile komşudur. İşletme sınırları içinde Banaz ve Gediz Nehri olmak üzere iki önemli akarsu bulunmaktadır. İlin kuzey kısımları dağlık ve engebeli, güney kısımları ovalık ve düzlüktür. Yükselti itibariyle İlin en yüksek noktası 2 213 m. rakım ile Öküz Kayası Tepe, en alçak noktası 507 m. rakım ile Ömer Tepe'dir (Gömce, 1999).

İlde diğer ormancılık birimleri olarak; Denizli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Başmühendisliği 'ne bağlı olarak hizmet veren Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Mühendisliği bulunmaktadır. Bu birimin İl genelinde çeşitli projeler bazında uygulamakta olduğu ağaçlandırma, erozyon kontrolu ve mera ıslah çalışmaları bulunmaktadır.

Orman kaynakları ve ormancılık uygulamaları yanında, Uşak İlinin ormancılıkla ilgili demografik ve sosyoekonomik yapısını da incelemek gerekmektedir. Bunun için öncelikle Uşak İline ait nüfus miktarları, ilçe, bucak ve köy sayılarının incelenmesi gerekmektedir. Tablo (3) 'de bu bilgiler verilmiştir.

Tablo (3) Uşak İli Toplam Nüfus, İlçe, Bucak ve Köy Sayısı (1997)

Toplam nüfus	315 950
Nüfus artış hızı (‰)	13.55
Şehir nüfusu	172 496
Köy nüfusu	143 454
İlçe sayısı	6(*)
Bucak ve köy sayısı	261
Bucak sayısı	1
Köy sayısı	260

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), İllerin Ekonomik ve Sosyal Göstergeleri (İlçe, bucak ve köy sayıları 1 Eylül 1996 tarihi itibariyledir.)

Tablo (3) 'den de görüleceği üzere 1997 yılı nüfus verileri çerçevesinde, Uşak İlinin nüfus miktarı; 315 950' dir. Şehir nüfusu; 172 496 *(% 55)*, köy nüfusu ise; 143 454 *(%45)* olmaktadır. Merkez ilçede dahil olmak üzere 6 ilçesi, 1 bucağı ve 260 köyü bulunmaktadır (DİE, 2001).

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan 858 ilçenin gelişmişlik sıralamasına ilişkin çalışmaya göre, Uşak İli bünyesindeki ilçelerin gelişmişlik durumları Tablo (4) 'de verilmiştir (DPT, 1996).

Tablo (4) Uşak İli İlçelerinin Gelişmişlik Sıralaması

İlçe Adı	858 İlçe İçindeki Gelişmişlik Sırası	İl İçindeki Gelişmişlik Sırası	Gelişmişlik Grubu
Merkez	38	1	2
Banaz	268	2	3
Ulubey	323	3	3
Karahallı	388	4	4
Eşme	411	5	4
Sivaslı	449	6	4

Kaynak: DPT, 1996 , İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması

Bu çalışmada İstanbul, Ankara ve İzmir illeri ve ilçeleri gelişmiş merkezler olarak kabul edilmiş ve araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu durum dikkate alındığında Uşak İline bağlı ilçelerin gelişmişlik sıralamasındaki yerlerinin iyi olmadığı ortaya çıkmaktadır. Yapılan çalışmada 6 gelişmişlik grubu bulunmaktadır. Karahallı, Eşme ve Sivaslı İlçeleri 4. gelişme grubunda yer almakta olup, Uşak İline bağlı ilçelerin en fakirleri olmaktadır.

(*) Merkez ilçe dahil.

Orman Köy ilişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY) tarafından yapılan "ORKÖY Hizmetlerinde Öncelik Sıralaması" adlı çalışmada Uşak İli 39. sırada yer almıştır. Bu çalışmada illerin önceliklendirilmesinde çeşitli ölçütler kullanılmıştır. Ölçütler incelendiğinde il ormanlarının değerliliği açısından birçok ilden geri kaldığı görülmektedir. Zira daha öncede açıklandığı gibi Uşak İli orman kaynaklarının % 3'ü verimsiz ve bozuk niteliktedir. Çalışmada halk-orman ilişkileri, orman serveti (m^3), orman köyü nüfusuna bölünerek ölçüt haline getirilmiştir. Dolayısıyla bozuk nitelikteki orman alanları üzerinde ağaç serveti düşük olduğundan, Uşak yöresi bu ölçütten düşük puan almıştır. Orman suçlarının işlenmesi açısından Uşak İli 6. sıradadır. Bu durumun temel nedeni ilin kırsal yörelerinde yaşanılan yoksulluktur (ORKÖY, 1976).

Ormancılık sektörünün sağladığı yararlar açısından il değerlendirilecek olursa, Uşak İlinin tüm İller içinde sondan 6. sırada bulunduğu görülmektedir. Yani ormancılık sektörünün İl ekonomisine katkısı çok düşük düzeydedir. Tablo (5)'de, Uşak İline bağlı ilçelerin ORKÖY hizmetlerindeki öncelik sırası verilmiştir. Bu çalışmada Türkiye genelinde orman kaynaklarıyla ilişkisi olan 510 ilçe ele alınmıştır.

Tablo (5). Uşak İli İlçelerinin ORKÖY Hizmetlerinde Öncelik Sırası

İlçe Adı	İl İçindeki Öncelik Sırası	Türkiye Çapındaki Öncelik Sırası
Banaz	1	167
Sivaslı	2	233
Merkez	3	240
Eşme	4	389
Ulubey	5	457

Kaynak: ORKÖY, 1976, Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü, Envanter ve İstatistik Şube Müdürlüğü, Yayın No: 3

Not: Karahallı İlçesi, çalışmanın yapıldığı tarihte ilçe ilan edilmemiştir.

Uşak İli orman köyü sayıları ve nüfusları açısından Tablo (6)'deki bir görünümle karşımıza çıkmaktadır.

Tablo (6). Uşak İli Orman Köyleri Sayıları ve Nüfusları

Orman İçi Köy		Orman Bitişiği Köy		Orman Köyü Toplamı	
Adet	**Nüfus**	**Adet**	**Nüfus**	**Adet**	**Nüfus**
32	11 362	174	71 782	206	83 144

Kaynak: ORKÖY, 2000, İllere Göre Orman Köyü Sayıları ve Nüfusları, Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü

Orman köylerinin Uşak İli bünyesinde bulunan tüm köyler açısından durumu incelendiğinde, orman kaynaklarının ve ormancılık uygulamalarının taşıdığı önem ortaya çıkmaktadır. Zira, Uşak İli bünyesinde toplam köy sayısı 260' dır. Tablo (6)' dan da görüleceği üzere 260 köyün, 206' sı orman köyüdür. Yani, Uşak İlindeki köy yerleşimlerinin % 79'u orman köyü niteliğindedir. Yine, nüfus açısından değerlendirilecek olursa kırsal nüfus

olarak köy nüfusu 143 454' dür. Bunun 83 144'ü orman köylüsü nüfusu olmaktadır. Uşak İli kırsal yöresinde orman kaynakları ile ilişki içinde olan orman köylüsü nüfusu oranı % 58 'dir. Bu rakamlar orman kaynakları ve ormancılık uygulamalarının kırsal yöre düzeyindeki önemini ortaya koymaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Uşak İlinin sahip olduğu orman kaynaklarının miktarı ve niteliği, kırsal yörede yaşamını sürdürmeye çalışan insan kitlesiyle ilişkiye getirildiğinde, ormancılık uygulamalarının yeri ve orman kaynaklarının yöresel kalkınmadaki önemi ortaya çıkmaktadır. Zira, Uşak Yöresi kırsalında bulunan köylerin büyük bir miktarı orman köyü olup, bu köylerde yaşayan nüfusun büyük bir çoğunluğu da orman köylüsü durumundadır.

İlin sahip olduğu orman kaynaklarının verimli bir şekilde işletilmesi için; hem koru ormanları ve hem de baltalık ormanların verimli hale getirilmesi gerekmektedir. Koru ormanlarının % 42'si bozuk vasıflıdır. Bu ormanların uygun ağaçlandırma ve silvikültürel tedbirlerle kısa zamanda verimli hale getirilmesi mümkündür. Zira, İlin en önemli ağaç türlerinden birisi kızılçamdır. Bozuk vasıflı kızılçam alanlarında, özellikle otlatma baskısının azaltılması ile bu nitelikteki orman alanları kısa zamanda kendisini toparlayabilmektedir. İlin orman kaynaklarının verimli hale getirilmesinde asıl sorun, bozuk vasıflı baltalık ormanlarıdır. Zira, bozuk vasıflı baltalık ormanı il düzeyinde, % 98 gibi yüksek bir orana ulaşmaktadır. Bu alanlarda yaşanılan en büyük sorun, orman köylüsünün geçim kaynakları arasında önemli bir yer tutan hayvancılık, dolayısıyla otlatma olmaktadır. Bu alanlar orman kaynağından ziyade, mera ya da otlatma alanı olarak görülmektedir. Yoğun ve aşırı otlatmalar orman ekosisteminin dengesini bozmakta, ormancılık üretimi yapılamadığı gibi, otlatma amacıyla kullanılsa bile *(-ki büyük oranda kullanılmaktadır)*, düzensiz otlatma nedeniyle bu alanlardan yine yeterince yararlanılamamaktadır. Öte yandan, devlet ormanı olan bu alanlarda otlatma, 6831 sayılı Orman Kanunu hükümleri gereğince yasak olduğundan, orman işlediği otlatma suçu nedeniyle çeşitli cezalar alabilmektedir. Bu açılardan baltalık ormanlarının verimli bir hale getirilip, işletilebilmesi için; bir taraftan baltalık yenileme ve enerji ormanı tesisi gibi teknik ormancılık uygulamaları ile birlikte, orman köylüsünün orman alanları içerisindeki yasak olarak yaptığı düzensiz otlatmanın, planlı otlatma haline getirilmesi gerekmektedir. Nitekim, 6831 sayılı Orman Kanunu' nun; 20, 21 ve 22 maddeleri ile, *"Ormanlarda ve Orman İçinde Bulunan Otlak, Yaylak ve Kışlaklarda Hayvan Otlatma Yönetmeliği"* hükümleri çerçevesinde bu düzenlemeleri yapmak mümkündür.

Orman kaynaklarının verimli bir şekilde kullanımını sağlayacak bu genel açıklamalardan sonra, yöresel kalkınmayı sağlayacak olan ormancılık uygulamalarına değinmek gerekmektedir. Uşak İlinin ülke içindeki konumu dikkate alınırsa, ülkenin değişik il ve bölgelerine geçişi sağlayan bir zonda yer aldığı görülmektedir. Banaz İlçesi 'nin önemli bir ulaşım yolu üzerinde bulunması, bu ilçeyi kalkınma açısından elverişli bir konuma sokmaktadır. Fakat, diğer ilçeler olan; Ulubey, Eşme, Karahallı ve Sivaslı ilçeleri yöresel kalkınma için hem ulaşım ve hem konum açısından elverişsiz konumlardadır. Bu durum ilçelerin, Türkiye genelindeki gelişmişlik sıralarından rahatlıkla görülebilmektedir. Ayrıca, ORKÖY hizmetlerindeki öncelik sıralamasına göre; Uşak ili ve ilçelerinin konumu, diğer il ve ilçelere göre çok gerilerde kalmaktadır. Zira, bu çalışma 1976 yılında yapılmış olup güncelliğini kaybetmiştir. Bu çalışmanın Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü tarafından

yeni kriter ve ölçütler getirilerek yeniden yapılması gerekmektedir. Bu çalışma yapıldığında Uşak İli ve ilçelerinin konumu değişecektir.

İlin sahip olduğu orman kaynakları içerisinde korunan alan statüsünde *(milli park, tabiat parkı, tabiatı koruma alanı, tabiat anıtı)* bir orman kaynağı bulunmamaktadır. Bu konu, ilin orman kaynakları açısından olumsuz durumudur. Ancak, değişik yerlerde ve yörelerde orman içi dinlenme yeri ve mesire alanı statüsünde kullanımlar söz konusudur. Bu açıdan bakıldığında ilin orman kaynaklarının asli olarak, orman ana ve yan ürünlerinin üretimine yönlendirilebileceğini göstermektedir. Diğer taraftan, ülkemizin diğer yörelerinde yaşayan insanların da ziyaret merkezi olarak kabul edeceği nitelikte korunan alan olup olmadığının araştırılması gerekmektedir.

Uşak ili orman kaynaklarının kullanımına yönelik toplumsal taleplerin belirlenmesi için çeşitli araştırmaların il bazında yapılması gerekmektedir. Toplumsal taleplere ilişkin il içerisinde iki farklı toplum kesiti bulunmaktadır. Bunlardan ilki orman kaynaklarıyla doğrudan ilişkili orman köylüleridir. İkincisi ise, il ve ilçe merkezlerinde yaşayan kent insanlarıdır. Her iki toplumun orman kaynaklarının kullanımı ile ilgili olarak farklı talepleri bulunmaktadır. Orman köylüleri çevrelerindeki ormanların kendilerine; gıda yakacak ve yapacak odun, ot yada yem ve istihdam sağlamasını isterken; kent insanlarının rekreasyonel talepleri (dinlenme, piknik, sportif etkinlikler vb. gibi) gündeme gelecektir. Diğer taraftan il dışında yaşamlarını sürdüren ülke insanlarının da bu orman kaynaklarından çeşitli beklentileri (örneğin; orman ana ve yan ürünlerinin üretimi) vardır. Sonuç olarak tüm bu talepler dikkate alınarak toplumun değişik kesimlerinin Uşak İli orman kaynaklarından beklentilerinin karşılanması için işletme amaçları belirlenmelidir.

KAYNAKÇA

AKESEN, A., 1978.,*Türkiye'de Ulusal Parkların Açıkhava Rekreasyonu Yönünden Nitelikleri ve Sorunları (Örnek: Uludağ Ulusal Parkı),* İ.Ü. Yayın No: 2484, O.F. Yayın No: 262, Çelikcilt Matbaası, İstanbul.

AYTUĞ, B., 1982., *Orman Ağaçları Hayatı, İç ve Dış Yapıları Ders Notu* (Basılmamıştır, Teksir), İ.Ü. Orman Fakültesi, İstanbul.

DİE, 2001. *İllerin Ekonomik ve Sosyal Göstergeleri,* .Devlet İstatistik Enstitüsü, www. die. gov.tr.

DPT, 1996. *İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması,* Devlet Planlama Teşkilatı, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum genel Müdürlüğü, Ankara.

GÖMCE, E., 1999. *Uşak Yöresi Ağaçlandırma Çalışmaları,* SDÜ Orman Fakültesi, Bitirme Ödevi (Basılmamıştır), Isparta.

KONUKÇU, M., 1999., *Ormancılığımız,* Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Yayın ve Tanıtım Dairsi Başkanlığı, Yayım ve Basım Şube Müdürlüğü, Ankara.

ORKÖY, 1976. *ORKÖY Hizmetlerinde Öncelik Sıralaması*, Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü, Envanter ve İstatistik Şube Müdürlüğü, Yayın No: 3, Ankara.

ORKÖY, 2000. *İllere Göre Orman Köyü Sayıları ve Nüfusları,* Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü, Ankara.

ÖZDÖNMEZ, M. ve Arkadaşları, 1996., *Ormancılık Politikası Ders Kitabı,* s.7., İ. Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 3968, O.F. Yayın No: 435, İ. Ü. Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul.

TOLUNAY, A., 1998., *Sosyal Ormancılık ve Türkiye Açısından Önemi,* İ. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü'nde hazırlanmış olan doktora tezi (Basılmamıştır), İstanbul.